
مستندسازی قرآنی و حدیثی دیدگاه مقام معظم رهبری عَلَيْهِ السَّلَام در سبک زندگی اسلامی

صاحبه عاشوری^۱

چکیده

فرهنگ و سبک زندگی، برگرفته از نگرش ما به زندگی است. ارائه الگوی سبک زندگی متناسب با آموزه‌های اسلامی بسیاری از چالشهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را برطرف خواهد کرد. تحقق سبک زندگی اسلامی یکی از ضرورت‌های اساسی برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی است و همین موضوع مستلزم توجه جدی در این زمینه و راههای واقع شدن آن در جامعه و افراد می‌باشد. رهبر معظم انقلاب در سال‌های اخیر درباره اصلاح سبک زندگی، و توجه به ترویج سبک زندگی غربی و جلوگیری از آن، تأکید داشتند. در این مقاله که به توصیف و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری درباره سبک زندگی و نگاه ویژه ایشان در بیانیه گام دوم انقلاب به سبک زندگی اسلامی با نگاهی به آیات و روایات است و به روش اسنادی - کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده می‌توان با توجه به بیان مولفه‌های مؤثر در جنبه‌های مختلف زندگی، به این مطلب رسید که اصلاح سبک زندگی بر اساس آموزه‌های دینی و

اسلامی، زمینه رشد فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و اندیشه و در نتیجه ایجاد تمدن نوین اسلامی را در پی خواهد داشت.

کلید واژگان: سبک زندگی. بیانات. اصلاح. آموزه‌های اسلامی.

مفهوم‌شناسی

سبک زندگی: مجموعه‌ای نسبتاً هماهنگ از همه رفتارها و فعالیت‌های یک فرد معین در جریان زندگی روزمره است که مستلزم مجموعه‌ای از عادت‌ها و جهت‌گیری‌ها و بنابراین، برخوردار از نوعی وحدت است. (گیدنز، ۱۳۸۷، ص ۱۲۱)

از دیدگاه مقام رهبری، سبک زندگی در حقیقت همان «عقل معاش» است

(<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21252>، ۲۳ / ۷ / ۱۳۹۱،

دیدار با جوانان خراسان شمالی) که در روایات از آن سخن رفته است. این موضوع در حقیقت؛ «نرم افزار تمدن اسلامی» است (همان). ایشان دو سبک کلی را برای زندگی تعریف کرده‌اند: سبک زندگی غیرتوحیدی، که در آن تعالیم مکاتب مادی در صدر است و مفاهیم مصرف‌گرایی، لذت‌گرایی و عرفی بودن دین حاکم است و سبک زندگی توحیدی، که در آن دستورات الهی در صدر است و سیاست، فرهنگ و اقتصاد از این مفاهیم تأثیر می‌پذیرد. (همان)

مقدمه

سبک زندگی، بخش اصلی تمدن اسلامی است. برای زندگی راحت و برخورداری از امنیت روانی اخلاقی، باز پرداختن به سبک زندگی مهم است. در سال‌های گذشته دشمن توانسته است با نفوذ خود به واسطه شبکه‌های مجازی و امور دیگر سبک زندگی غربی را در کشور رواج دهد و مردم را از سبک زندگی اسلامی دور نماید. بنابراین باید سبک زندگی اسلامی که خداوند دستورات لازم را چه در جهت پیشرفت فردی چه اجتماعی بیان فرموده است، در جامعه رواج پیدا کند تا دستیابی به سعادت ممکن شود. از جمله منابعی که تاکنون به بررسی این موضوع پرداخته‌اند می‌توان اشاره کرد به: ۱. کتاب مفاتیح الحیات علامه جوادی آملی که این کتاب متشکل از ۴ بخش؛ ارتباط انسان با خود، با دیگران، با طبیعت و با حیوانات می‌باشد. ذیل این بخشها، عناوینی مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۲. کتاب سنن النبی علامه طباطبائی: از کتب بسیار پر محتوا در سبک زندگی بر اساس سیره نبی مکرم می‌باشد و در ۲۱ باب آداب را بیان می‌دارد. این کتب بسیار با ارزشمند می‌باشند اما بجهت دشواری محتوایی و کلی بودن مطالب، ممکن است راهگشای برخی مسائل روز برای مطالعه‌کننده نباشد بنابراین نوشتار روانی که بر مبنای مسائل روز به سبک زندگی اسلامی پردازد مورد نیاز می‌باشد.

۳. کتاب مصرف و سبک زندگی آقای محمد فاضلی: رویکرد این کتاب بیشتر مفهوم‌شناسی سبک زندگی و بررسی چالشها می‌باشد بنابراین به صورت کاربردی نمیتواند راهگشا باشد. در مقاله پیش رو به اصول سبک زندگی اسلامی در پنج حوزه فکر، فرد، خانواده، اجتماع و کسب و کار از دیدگاه رهبر معظم پرداخته شده است و هرکدام از این موارد و زیر مجموعه‌های آنان نیز بر اساس قرآن و روایات بررسی شده است.

مؤلفه‌های سبک زندگی دینی از دیدگاه رهبری

رهبر معظم در پایان بیانیه گام دوم انقلاب به مبحث بسیار مهم سبک زندگی اشاره نموده و می‌فرماید: تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیانهای بی‌جبران

اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است که مقابله با آن، جهادی همه جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوانها است. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع در دیدگاه رهبری و اجرای سبک زندگی اسلامی لازم است با دیدگاه ایشان و دستورات قرآنی و سیره اهل بیت بیشتر آشنا شویم.

اندیشه رهبری را می‌توان در پنج حوزه کلی ترسیم کرد که هر یک از این حوزه‌ها دارای مؤلفه‌هایی است که خطوط کلی زندگی یک مسلمان را ترسیم می‌کنند. این مؤلفه‌ها را به ترتیب بررسی خواهیم کرد.

۱. مؤلفه‌های سبک زندگی دینی در حوزه فکر و اندیشه

یک) ایمان

ایمان تابع تعریف انسان از زندگی و هدف آن است. رفتار اجتماعی و سبک زندگی، تابع تفسیر ما از زندگی است. «هدف زندگی چیست؟ هر هدفی که ما برای زندگی معین کنیم، به طور طبیعی، متناسب با خود، یک سبک زندگی به ما پیشنهاد می‌کند. باید هدفی را ترسیم کنیم و بدان ایمان بیاوریم. بر اساس این ایمان، سبک زندگی انتخاب خواهد شد» (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21252>، ۲۳ / ۷ / ۱۳۹۱، بیانات در دیدار با جوانان خراسان شمالی). ایشان تبیین هدف زندگی و ترسیم اهداف والا برای زندگی را از جوانان کشور می‌خواهند. (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2884>، ۷ / ۲ / ۱۳۷۷، بیانات در دیدار جوانان)

بین بالا بودن ایمان و رضایت از زندگی، حتی در جوامع غربی، ارتباط مستقیم وجود دارد. از دیدگاه رهبری، افرادی دارای سلامت روانی هستند که دو ویژگی داشته باشند: از زندگی خود راضی باشند، دیگران از رفتار و اندیشه آن‌ها احساس رضایت کنند.

سلامت روانی نیز باید دست کم در سه زمینه مشهود باشد: شغل فرد، ارتباطات اجتماعی و ارتباط با خانواده. ایمان با توجه به تأثیرات متنوع و گسترده‌ای که بر ذهن انسان دارد، قیافه جهان را در نظر انسان تغییر می‌دهد و جهان سرد مادی را به جهانی جاندار و

آگاه تبدیل می‌کند. روشندلی، امیدواری به نتیجه خوب، آرامش خاطر، دوری از گناه، یاری خدا، استقامت و پایداری، عدم ترس و خوف، عدم شک و دودلی و داشتن ثبات و برخورداری از لذات معنوی، مهم‌ترین آثار ایمان در راستای نیل به سلامت روانی است. (بیانات در دیدار مردم رفسنجان، ۱۸ / ۴ / ۱۳۸۴)

از قرآن و سنت و نیز تجربه انسانی دریافته می‌شود که ایمان دینی دستاوردهایی دارد. می‌توان این دستاوردها را در نگاهی کلی به دو گروه تقسیم کرد: دنیوی، اخروی. دستاوردهای دنیوی نیز در دو بخش فردی و اجتماعی قابل بررسی است.

الف) دستاوردهای دنیوی و فردی

۱. آرامش و طمأنینه

در این‌که ایمان مایه آرامش آدمی است، آیات و روایاتی فراوان در دست است؛ از جمله: «او است همان که بر دل‌های مؤمنان آرامش را فرو فرستاد...» (فتح/۴)

۲. امیدواری

«چشم داشتن به رحمت پروردگار، مایه امیدواری و دوری از یأس است» (یوسف/۸۷). در دانش روز نیز به اثبات رسیده است که اهل ایمان کمتر به یأس و افسردگی دچار می‌شوند

۳. جلب عنایت الهی

خداوند به مؤمنان عنایتی ویژه دارد و دعای آنان را اجابت می‌کند. این حقیقت هم در روایات و هم در آیات قرآن کریم بارها به اشارت و صراحت آمده است (به‌عنوان نمونه: شوری / ۲۶)

۴. رشد و بالندگی معنوی

پایداری بر ایمان معنویت را در انسان رشد می‌دهد و ایمان را ریشه دارتر می‌سازد (توبه / ۱۲۴) تا آن‌جا که ظرفیت و شایستگی میزبانی ملائک را می‌یابد (فصلت / ۳۰)

۵. رحمت ویژه الهی

رحمت خداوند همه آفریدگان را می پوشاند؛ اما برای مؤمنان گسترده تر و عمیق تر است
(نساء / ۱۷۵)

۶. پشتیبانی الهی

از بشارت های آشکار الهی آن است که اهل ایمان در حمایت و پشتیبانی الهی اند و خداوند آنان را در سختی ها و دشواری ها یاری می دهد (غافر / ۵۱)

۷. شکیبایی و پایداری

به تجربه ثابت شده است و نیز در گفتار بزرگان دین آمده است که میوه ایمان، استواری و پایداری است (غرر الحکم و درر الکلم، ۱ / ۱۷۸)

۸. امان از ترس و اندوه

بنابر آیات قرآنی یکی از پیامدهای ایمان آن است که انسان نه بر گذشته خویش اندوه می کشد و نه از آینده می هراسد (مائده / ۶۹؛ یونس / ۶۲)

۹. عزت

هرچند دریافتن این حقیقت بر بی ایمانان دشوار است، اما عزت و سربلندی راستین از آن خداوند و رسول و مؤمنان است (منافقون / ۸)

۱۰. غیرت و جوانمردی

قرآن کریم درباره اهل ایمان می فرماید، آنان کسانی اند که به زنا و هرزگی تن نمی آلاینند (فرقان / ۶۸). از پاره ای روایات نیز بر می آید که غیرتمندی و دوری از بی بند و باری، از ایمان سرچشمه می گیرد (نهج الفصاحة، ۴۳۳)

۱۱. فضیلت و برتری

قرآن کریم درباره مؤمنان می فرماید: «آنان که ایمان آورده و کارهای نیک انجام می دهند، بهترین انسان هاینند.» (بینه / ۷)

۱۲. هدایت و فراست

از نشانه های آشکار ایمان، هدایت و فراست است که خداوند ارزانی می کند (یونس /

۹). در روایت آمده است: «از فراست مؤمن بپرهیزید که او به نور خدا می‌نگرد.» (بصائر الدّرجات، ۳۵۷؛ عیون اخبار الرضا، ۲ / ۲۰۰)

۱۳. دیگر آثار

افزون بر آنچه گذشت، دیگر نشانه‌ها و پیامدهای ایمان عبارت‌اند از: مسئولیت‌پذیری، دل‌نیستن به دنیا، سلامت جسم و جان، خوش‌بینی به جهان هستی، هدفداری و...

ب) دستاوردهای دنیوی و اجتماعی

۱. آرامش اجتماعی

ایمان، مایه پای‌بندی انسان به ضوابط اخلاقی و احکام عملی است و مسلمانان از تعدّی به حقوق یکدیگر می‌پرهیزند و بدین سان، جامعه اسلامی پیوسته در آرامش و آسایش است. مؤمن در رفتار و کردار و گفتار خویش، می‌کوشد تا به دیگران آسیب نرساند و بر کسی ستم نکند. رفتار او به گونه‌ای است که در برخی روایات آمده است: «مؤمن گویی لجام بر دهان دارد.» (خصال، ۱ / ۲۲۹) نیز در روایتی آمده است: «مسلمان کسی است که مسلمانان از دست و زبانش ایمن‌اند.» (مستدرک الوسائل، ۲ / ۴۰۳)

۲. برکت الهی

قرآن آشکارا می‌فرماید: اگر مردم ایمان آورند و پرهیزگاری کنند، برکات آسمان و زمین بر آنان گشوده می‌شود (اعراف / ۹۶)

۳. همیاری و همدردی

از وظایف دینی مؤمنان است که به یاری یکدیگر بشتابند و به آنچه در جامعه اسلامی می‌گذرد، حساسیت نشان دهند؛ چنان‌که در روایتی از پیامبر اسلام ﷺ پرداختن به امور مسلمانان، شرط مسلمانی دانسته شده است. همچنین در برخی روایات آمده است که آن مسلمانانی بهتر است که نفع او برای مردم بیشتر است (مستدرک الوسائل، ۲ / ۴۰۳؛ غرر الحکم و درر الکلم، ۱ / ۳۹۰)

۴. برادری و محبت

ایمان مایه برادری و محبت مؤمنان است. این حقیقت را قرآن آشکار بیان می‌فرماید:
«مؤمنان، برادر یکدیگرند.» (حجرات / ۱۰)

۵. خلافت و حکومت الهی

از وعده‌های الهی به مؤمنان، حکومت یافتن در زمین است و شایسته گشتن برای
خلافت الهی (نور / ۵۷)

ج) دستاوردهای اخروی

۱. آمرزش

آیاتی پرشمار از قرآن کریم بیان می‌فرمایند که خداوند گناهان مؤمنان را می‌آمرزد (از
جمله: انفال / ۷۴)

۲. پاداش الهی

ایمان، انسان را شایسته پاداش الهی می‌کند و او را از نعمت‌های اخروی بهره‌مند
می‌سازد (بقره / ۲۷۷)

۳. جاودانگی در بهشت

آرزوی انسان جاودانگی است؛ اما آن جاودانگی که همراه سعادت و آسایش و راحتی
باشد. قرآن کریم بارها فرموده است که ایمان مایه جاودانگی در بهشت است (به عنوان نمونه:
مائده / ۶۵)

۴. روزی نیکو

قرآن می‌فرماید: «آنان که ایمان آوردند و هجرت کردند و به راه خدا به جهاد برخاستند
و... روزی نیکو از آنان است.» (انفال / ۷۴)

۵. لذت پیوسته

قرآن می‌فرماید: «ای پیامبر ما! به آنان که ایمان آورده و اعمال شایسته انجام داده‌اند،
بشارت ده که برایشان باغ‌هایی است که در آن‌ها نهرها جاری است. هر گاه از میوه‌های آن
روزی خورند، گویند: پیش از این در دنیا، از چنین میوه‌هایی برخوردار شده بودیم، که این

میوه‌ها شبیه به یکدیگرند. و نیز در آن جا همسرانی پاکیزه دارند و در آن جا جاودانه باشند.»
(بقره / ۲۵)

در روایات هم آثار ایمان آمده است از جمله روایی از امام صادق علیه السلام که سکینه و آرامش را همان ایمان می‌دانند. (حویزی، ج ۵، ص ۵۸)

دو) علم و آگاهی

«علم؛ عامل عزت، قدرت و امنیت ملت است» (<https://farsi.khamenei.ir/speech->)
content?id=3399، ۱۲/۶/۸۶، بیانات در دیدار نخبگان جوان)

«کشوری که دستش از علم تهی است، نمی‌تواند توقع عزت، استقلال، هویت و شخصیت، امنیت و رفاه داشته باشد». (همان) رهبری، نقش علم را حتی در ساده‌ترین امور زندگی، مثل آرایش و پوشش نیز پررنگ قلمداد می‌کنند: «من می‌خواهم بگویم اگر شما موی سرتان را می‌خواهید آرایش کنید، لباس بپوشید، سبک راه رفتن را تغییر دهید، بکنید؛ اما خود انجام دهید؛ از دیگران یاد نگیرید» (<https://farsi.khamenei.ir/speech->)
content?id=3243، ۱۷ / ۴ / ۱۳۸۳، بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های همدان)

حضرت در بیانیه دوم انقلاب از اولین توصیه‌های شان بحث علم و پژوهش بوده است. ایشان می‌فرمایند: دانش، آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است.

دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت دوپست ساله فراهم کند و با وجود تهیدستی در بنیانهای اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب مانده از کاروان علم، اختیار، سیاست و اقتصاد آن‌ها را به دست گیرد. ما به سوءاستفاده از دانش مانند آنچه غرب کرد، توصیه نمی‌کنیم، اما مؤکداً به نیاز کشور به جوشاندن چشمه دانش در میان خود اصرار می‌ورزیم. بحمدالله استعداد علم و تحقیق در ملت ما از متوسط جهان بالاتر است. اکنون نزدیک به دو دهه است که رستاخیز علمی در

کشور آغاز شده و با سرعتی که برای ناظران جهانی غافلگیرکننده بود یعنی یازده برابر شتاب رشد متوسط علم در جهان به پیش رفته است. دستاوردهای دانش و فناوری ما در این مدت که ما را به رتبه شانزدهم در میان بیش از دویست کشور جهان رسانید و مایه شگفتی ناظران جهانی شد و در برخی از رشته‌های حساس و نو پدید به رتبه‌های نخستین ارتقاء داد، همه و همه در حالی اتفاق افتاده که کشور دچار تحریم مالی و تحریم علمی بوده است. ما با وجود شنا در جهت مخالف جریان دشمن ساز، به رکوردهای بزرگ دست یافته‌ایم و این نعمت بزرگی است که به خاطر آن باید روز و شب خدا را سپاس گفت.

اما آنچه من می‌خواهم بگویم این است که این راه طی شده، با همه اهمیتش فقط یک آغاز بوده است و نه بیشتر. ما هنوز از قله‌های دانش جهان بسیار عقبیم؛ باید به قله‌ها دست یابیم. ولی اینک مطالبه عمومی من از شما جوانان این است که این راه را با احساس مسولیت بیشتر و همچون یک جهاد درپیش گیرید. (بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷/۱۱/۲۲،

<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>

در نگاهی به آیات الهی در می‌یابیم که ارزش علم و آگاهی در قرآن کریم بسیار بالاست چنان که هدف از نزول آیات الهی را تعقل و اندیشه مردم ذکر می‌کند و با تعبیر به «لعل» که در این‌گونه موارد که برای بیان هدف است این حقیقت را آشکار می‌سازد.

بعضی دیگر از آیات قرآن، مطلب را از این فراتر برده و با لحن سرزنش باری مردم را به خاطر عدم تفکر و تعقل، مورد مؤاخذه قرار داده، می‌گوید: «افلا تعقلون». (آل عمران، ۶۵، انعام ۳۲، یونس ۱۶، هود ۵۱، یوسف ۱۰۹، انبیا ۱۰ و ۶۷، مؤمنون ۸۰، قصص ۶۰، صافات ۱۳۸).

و در آیات دیگری، همین معنا را به صورت جمله شرطیه ذکر کرده، می‌فرماید:

﴿قَدْ يَبَيِّنَا لَكُمْ الْآيَاتِ إِن كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾؛ ما آیات را برای شما تبیین کردیم اگر تعقل کنید».

(آل عمران، ۱۱۸).

این سه تعبیر مختلف (لعلکم تعقلون - افلا تعقلون - ان کنتم تعقلون) به وضوح این

حقیقت را روشن می‌سازد، که خداوند، نیروی تعقل را در اختیار انسان نهاده که برای درک واقعیت‌ها از آن استفاده کند، و اگر نکنند در خور ملامت و توبیخ است.

در روایات نیز اشاره زیادی به ارزش علم آگاهی شده است از جمله: خصال مرحوم صدوق از پدرش... از امام ششم که فرمود رسول خدا ﷺ فرمود ارزش علم و دانش در نزد خدا بیشتر از ارزش عبادت است و بهترین و با ارزش‌ترین دین دارای ورع و پرهیزگاری است. (مجلسی، ۱۳۶۴، ج ۱، ص ۳۱۰)

سه) پرهیز از تقلید

رهبر معظم انقلاب یکی از برکات انقلاب را در بیانیه گام دوم، پایان دادن به یک انحطاط طولانی که عقب ماندگی و تحقیر بود، و تبدیل آن به قرار گرفتن کشور در مسیر رشد و وارد کردن جوانان به عرصه مدیریت و خودباوری و انتقال روحیه ما میتوانیم دانسته‌اند. (بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

(<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>)

یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های رهبری، تلاش برای ساختن نسلی است که از تقلید کورکورانه دور باشند

(<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21252>، ۱۳۹۱ / ۷ / ۲۳، بیانات

در دیدار جوانان)

«تقلید از غرب برای کشورهایی که این تقلید را برای خودشان روا دانستند و عمل کردند، جز ضرر و فاجعه به بار نیاورده؛... فرهنگ غرب، یک فرهنگ مهاجم و نابودکننده فرهنگ‌هاست. هر جا غربی‌ها وارد شدند، فرهنگ‌های بومی را نابود کردند، بنیان‌های اساسی اجتماعی را از بین بردند؛ تا آنجایی که توانستند، تاریخ ملت‌ها را تغییر دادند»

(<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=6934>، ۱۳۸۸ / ۲ / ۲۸، بیانات در

دیدار مردم بیجار)

از دیدگاه رهبری اگر انسان از بند تقلید رهایی یابد، عنصری می‌شود که مثل یک

ستون، سقف مدنیت کشور و تمدن حقیقی ملت بر روی آن قرار می‌گیرد.
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3064>، ۱۲ / ۲ / ۱۳۸۰، بیانات در دیدار جوانان و فرهنگیان رشت)

قرآن نیز برای هویت بخشی به انسان‌ها آیات فراوان دارد از جمله:
۱. معرفی خداوند بعنوان، خدای علیم حکیم قادر رؤف. مانند آیه ۹ سوره نمل و آیات دیگر
۲. بیان این که راهنما پیامبر و امامان معصوم هستند. مانند سوره ابراهیم آیه ۱ یا سوره نساء آیه ۵۹.

۳. اعلام آن که قانون، وحی آسمانی است

اگر انسان قرآنی را با انسانی که مکتب‌های غیرالهی ترسیم کرده‌اند، در دو تابلو روبروی هم قرار بدهیم، به هویت انسان در اسلام و بی‌هویتی در مکتب‌های دیگر پی می‌بریم. بنابراین تقلید از بیگانگان سرانجامی جز پوچی و انحراف ندارد.
در بسیاری از آیات نیز قرآن کریم انسان‌ها را از تقلید ناپسند نهی کرده است. از جمله:
عدم پیروی از نیکان در آیه ۱۷۰ سوره بقره «تبع ما الفینا علیه ابائنا...».
پیروی ضعیفان از مستکبران: «فقال الضعفوا للذین استکبروا انا کنا لکم تبعاً» (سوره ابراهیم، ۲۱)

پیروی از بزرگان گمراه: «انا اطعنا سادتنا و کبراءنا فاضلوا» (سوره احزاب، ۶۷)
در روایات نیز تقلید و پیروی ناپسند مذمت شده است چنان که امام صادق علیه السلام خطاب به یکی از اصحاب خود می‌فرمایند: هرگز هم‌رنگ جماعت نباش که بگویی: من تابع مردم هستم و من هم مثل بقیه مردم. (ابن بابویه، ج ۱، ۱۴۰۳، ص ۲۶۶)

چهار) توجه به نماد دینی

نمادها نوعی علامت است که بر اساس یک اندیشه یا احساس، ظهور و در فضای

رفتاری، تأثیر خاصی ایجاد می‌کند. در اصل، نمادها که هویت بصری دارند، ابزار ارتباط ذهنی می‌شوند و به مرور، انفکاک و جداسازی فرد از نماد مشکل می‌شود. نمادها می‌توانند به مرور زمان بر اثر توجه، انسان را به سوی فضای مثبت یا منفی سوق دهند و این مطلب در حوزه دین به فراوانی یافت می‌شود. از دیدگاه رهبری، در حوزه دینی، شعائر چنین فرایندی را در انسان ایجاد می‌کنند. دقت در رعایت شعائر و احترام و التزام به آنها، نشان از اثری است که فراتر از فضای مادی است. «مطلقاً نباید نشانه‌های اسلامی را تضعیف کرد. بعضی‌ها به اسم این‌که ما اهل ریا نیستیم و نمی‌خواهیم تظاهر کنیم، شعائر اسلامی، علامت‌های اسلامی، رفتار اسلامی و پرچم‌های اسلامی را از زندگی خودشان و مردم جمع می‌کنند. بنده مطلقاً این را توصیه نمی‌کنم» (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3304، ۱۳۸۴/۰۶/۰۸، بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت)

خداوند در قرآن کریم نیز درباره شعائر می‌فرماید: ﴿مَنْ يُعْظِمِ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ (سوره حج، آیه ۳۲) شعائر جمع "شعیره" است، و شعیره به معنای علامت است، و شعائر خدا علامتهایی است که خداوند آنها را برای اطاعتش نصب فرموده، هم چنان که خودش فرمود: ﴿إِنَّ الصِّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (سوره بقره، آیه ۱۵۸) ﴿فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ یعنی تعظیم شعائر الهی از تقوا است. (طباطبائی، ج ۱۴، ص ۱۳۷۴: ۵۲۸)

پنج) توجه به ارزشهای فرهنگی تاریخی:

در بیانیه گام دوم انقلاب، رهبر معظم درباره شناخت و اهمیت توجه به گذشته تاریخی چنین می‌فرمایند: برای برداشتن گامهای استوار در آینده باید گذشته را درست شناخت و از تجربه‌ها درس گرفت. اگر از این راهبرد غفلت شود دروغها به جای حقیقت خواهند نشست و آینده مورد تهدیدهای ناشناخته قرار خواهند گرفت. دشمنان انقلاب با انگیزه‌های قوی تحریف درباره گذشته و حتی زمان حال را دنبال می‌کنند. (بیانیه گام دوم انقلاب

(<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

ایشان هویت ملی را که از تاریخ و فرهنگ هر کشور نشئت می‌گیرد، اساس همه پیشرفت‌ها می‌دانند: «اساس تحول باید بر ملاحظه عناصر اصلی هویت ملی قرار داده شود، که آرمان‌های اساسی و اصولی، مهم‌ترین آنهاست... اگر یک کشوری همه پیشرفت‌ها را داشت، اما.. از گذشته و تاریخ خود هیچ بهره‌ای نداشت و نبرده بود، این کشور مطلقاً پیشرفت نخواهد کرد؛ زیرا هویت ملی، اساس هر پیشرفتی است». (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3362>، ۱۳۸۵ / ۸ / ۱۸، بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان)

قرآن کریم نیز در آیات بسیاری به جهت بهره‌تربیتی به بیان تاریخ گذشته پرداخته است و برای هدایت قلوب، دعوت به واقع‌گرایی تاریخی و روی گرداندن از افسانه‌گرایی است. ﴿من کفر فعليه کفره ومن عمل صالحا فلانفسهم یمهدون﴾ (سوره روم، آیه ۴۲)

در احادیث نیز توجه با تاریخ و ارزشهای گذشته بیان شده است؛ از جمله امیرالمومنین در نامه خود به فرزندشان امام حسن ع می‌فرمایند: برای امور واقع نشده به آنچه واقع شده است استدلال نما و با مطالعه قضایای تحقق یافته حوادث یافت نشده را پیش‌بینی کن (نهج البلاغه، نامه ۴۶۷)

شش) الگوگیری از اهل بیت

یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی، بازخوانی سبک زندگی پیشوایان و انبیای الهی است. مقام رهبری می‌فرمایند: «خدای متعال به ما مسلمانان دستور داده است که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تبعیت کنیم... جامعه اسلامی ما آن وقتی به معنای واقعی کلمه جامعه اسلامی کامل است، که خود را بر رفتار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم منطبق کند»

(<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2497>، ۱۳۷۰/ ۷ / ۵، خطبه‌های

نماز جمعه) ایشان حتی در بعد حکومتی نیز بر این باورند که حاکمان باید الگویی داشته باشند و بهترین الگو، حکومت علوی است (<https://farsi.khamenei.ir/speech->

content?id=3096، ۱۶ / ۹ / ۱۳۸۰، خطبه‌های نماز جمعه)

در قرآن کریم نیز خداوند به صراحت پیامبر اکرم ص را الگو معرفی می‌کند: لقدکان لکم فی رسول الله اسوه حسنه (سوره احزاب، آیه ۲۱)

رفتارهای ظاهری انسان برگرفته از اندیشه اوست بنابراین لازم است انسان عقایدش را از منبع مطمئن به دست آورد تا دچار انحراف نگردد و این راه درست همان اطاعت پیامبر و اهل بیت می‌باشد. اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم (سوره نساء، آیه ۵۹)

در روایات متعدد نیز به بهره‌گیری از سبک زندگی اهل بیت سفارش شده است از جمله امیرالمومنین ع می‌فرمایند که اهل بیت بهترین الگوی عملی هستند که اطاعت از آنها می‌تواند بشریت را از لجنزار فساد اخلاقی نجات دهد و به بالاترین مقام انسانی نائل گرداند. (جمال خوانساری، ج ۴، ۱۳۶۶، ص ۱۱)

۲. مولفه‌های سبک زندگی در حوزه رفتار فردی

یک (لباس و پوشش: در هر جامعه‌ای، نوع و کیفیت لباس زنان و مردان علاوه بر این که تابع شرایط اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی است، تابع جهان بینی و ارزش‌های حاکم بر آن جامعه هم می‌باشد. رهبر معظم در بیان اهمیت بحث پوشش می‌فرمایند:

«کشف حجاب، از بین بردن آن حائل و فاصله‌ای است که در اسلام میان دو جنس قرار داده شده است که این برای سلامت زن و سلامت مرد است؛ برای سلامت جامعه است تا همان بلایی که بر سر زن در جوامع غربی آمد، بر سر زن مسلمان ایرانی بیاورند» (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3419>، ۱۹ / ۱۰ / ۱۳۸۶، بیانات در دیدار مردم قم) «در دنیا، سررشته فرهنگ دست عده‌ای است که آن‌ها چگونگی لباس و پوشش و کیفیت زندگی و... اخلاق و معرفت را برای انسانهای بی‌گناه و بی‌خبر در سرتاسر عالم رقم می‌زنند. اگر ملتی بتواند خود را از سرایت موج مسموم فرهنگی ساخته و پرداخته بیگانگان حفظ کند، این ملت مستقل خواهد بود؛ اما اگر نتواند، این ملت، ملتی وابسته و اسیر است.» (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2230>، ۱۵ / ۹ / ۱۳۶۸، بیانات

در دیدار اقشار مختلف مردم)

با نگاهی به قرآن کریم می‌توان یافت که آیات مربوط به موضوع حجاب در دو سوره از قرآن آمده است، یکی سوره نور و دیگر سوره احزاب. در بخشی از آیه ۳۰ سوره نور اشاره می‌کند که زنان باید پوشش داشته باشند و آرایش و زیور خود را بر دیگران آشکارن سازند و در صدد تحریک و جلب توجه مردان برنیایند. در آیه ۵۹ سوره احزاب نیز به زنان پیامبر و مؤمن دستور پوشش داده شده است برای آن که مورد اذیت قرار نگیرند.

اهمیت پوشش در روایات نیز بیان شده است از جمله از ام سلمه روایتی آمده است که می‌گوید: نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله بودم، و می‌مونه هم حاضر بود، که پسر ام مکتوم آمد، و این در موقعی بود که ما را به حجاب امر فرموده بود، به ما فرمود: در پرده شوید، عرضه داشتیم یا رسول الله صلی الله علیه و آله ابن ام مکتوم که نابینا است ما را نمی‌بیند؟ فرمود آیا شما هم نابیناییید؟ مگر شما او را نمی‌بینید؟ (طبرسی، ۱۴۱۲، ج ۳، ص ۱۰۳)

دو) خوراک

مقام رهبری شیوع بیماری‌های بی‌درمان و صعب‌العلاج و شیوع مرگ و میرهای ناگهانی و سخته را نتیجه دوری از اصول تغذیه اسلامی و سبک زندگی دینی می‌داند. به باور ایشان، بسیاری از انحرافات اخلاقی غیر قابل کنترل نیز می‌تواند حاصل دوری از اصول اساسی تغذیه در مکتب اسلام باشد، که باید هزینه‌های سنگین آن را پردازیم، درحالی‌که همین هزینه را می‌توان در راه توسعه رفاه عمومی و فرهنگی مصرف کرد. در اقتصاد مقاومتی این نوع نگاه مهم است که برای کاستن از هزینه‌های زاید باید دنبال راهکارهایی بود. یکی از بهترین راهکارها، توجه به اصول تغذیه است. (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21252>، ۲۳ / ۷ / ۱۳۹۱، بیانات در دیدار جوانان خراسان شمالی)

بحث خوراک و طعام اثر زیادی در زندگی انسان‌ها دارد و خداوند در قرآن کریم به همین امر اشاره کرده است و به انسان دستور می‌دهد به غذای خود نگاه کند و توجه نماید. ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ﴾ (سوره عبس، آیه ۲۴)

بعضی معتقدند که در این آیه منظور از نگاه کردن به مواد غذایی این است که انسان هنگامی که بر سر سفره می‌نشیند دقیقاً بنگرد که آن‌ها را از چه راهی تهیه کرده؟ حلال یا حرام؟ مشروع یا نامشروع؟ و به این ترتیب جنبه‌های اخلاقی و تشریحی را مورد توجه قرار دهد.

در بعضی از روایات که از معصومین نقل شده نیز آمده است که منظور از "طعام" در این جا "علم و دانشی" است که غذای روح انسان است، باید بنگرد که آن را از چه کسی گرفته؟ از جمله از امام باقر ع نقل شده که در تفسیر این آیه فرمود: ﴿علمه الذی یاخذه عنم یاخذه﴾ (بحرانی، ۱۴۱۵، ج ۵، ص ۵۸۵)

سه) تفریح

چگونگی گذراندن اوقات فراغت و نوع تفریح می‌تواند نشانه تفکر فرد و فرهنگ جامعه باشد. رهبر معظم درباره اهمیت بحث تفریح چنین می‌فرماید: «درس خواندن، پاکدامنی و پرهیز از سرگرمی‌های عاطل و باطل، جزء وظایف جوان‌هاست».

(<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3273>، ۲۴ / ۱۲ / ۱۳۸۳)

بیانات در دیدار اعضای انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان (ایشان جوانان را از اسراف حتی در این حوزه از زندگی نیز برحذر می‌دارند و می‌فرمایند:

«کسانی هستند که حتی در کارهای تفننی و تفریحی خودشان هم اسراف می‌کنند. مثلاً به خارج از کشور مسافرت می‌کنند. در این کشور به این بزرگی، خیلی‌ها همین تفریح و تفرج را هم نمی‌توانند بکنند. بعضی‌ها تا دستشان به دهانشان می‌رسد، برای تفریح و تفرج خودشان یا خانواده‌هایشان، به فلان کشور خارجی می‌روند. اینها اسراف قطعی و حرام است.» (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2922>، ۴ / ۱۰ / ۱۳۷۷)

خطبه‌های نماز جمعه)

مقوله تفریح برای تعالی روح در راستای تعالیم قرآنی و رسیدن به سعادت نهایی از ضروریات مباحث اسلامی است. در آیاتی سیر و سفر مقدمه علم آموزی و عبرت‌اندوزی

می باشد. (سوره انعام، آیه ۱۱) و در روایتی از پیامبر نیز آمده است: مسافرت کنید تا صحت بیا بید و غنیمت به دست آورید. (شیخ حر عاملی، ۱۴۰۹، ج ۱۱، ص ۳۴۵)

چهار) اصلاح الگوی مصرف

رهبر انقلاب، ضمن تشریح زمینه‌های تغییر و تحول جدی در جامعه و با اشاره به موضوع «اسراف‌های شخصی و عمومی» و مصرف بی‌رویه منابع کشور، مسئولان قوا و مردم را به برنامه‌ریزی و حرکت در مسیر اصلاح الگوی مصرف دعوت کردند. فهم الگوی مصرف، آسیب‌شناسی و بهینه‌سازی آن، با در نظر گرفتن سبک زندگی طبقات مختلف جامعه میسر می‌شود. (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2744>، ۳ / ۱ / ۱۳۷۴، سخنرانی در حرم رضوی) ایشان اشرافی‌گری و مصرف بی‌رویه را یک بیماری (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3415>، ۱۲ / ۱۰ / ۱۳۸۶، بیانات در دیدار مردم یزد) و دارای تبعات منفی فرهنگی برای کشور می‌دانند (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=6082>، ۱ / ۱ / ۱۳۸۸، بیانات در حرم رضوی) و می‌فرمایند: «صرفه جویی به معنای مصرف نکردن نیست؛ به معنای ضایع نکردن مال، مصرف را کارآمد و ثمربخش کردن است». (همان)

در قرآن کریم گاهی اسراف به معنی زیاده روی در خوردن و مصرف زیادی در آنچه حلال است، آمده از جمله آیات ۳۱ سوره اعراف، ۶ نساء، ۱۴۱ انعام. راههای برون رفت از مصرف‌گرایی را می‌توان بنا بر آیات الهی و روایات این‌گونه بیان کرد؛ اول) میانه روی و اعتدال در امور زندگی: در برخی آیات اسراف را مذمت کرده و می‌فرماید: خداوند اسراف‌کنندگان را دوست ندارد. (سوره انعام، آیه ۱۴۱) و یا در آیه‌ای اسراف‌کنندگان را برادر شیطان خوانده است. (سوره اسراء، آیه ۳۷) و در آیاتی میانه روی را الگوی مصرف و عامل پایداری خانواده و جامعه معرفی می‌نماید. (سوره فرقان، آیه ۶۷)

دوم) قناعت و صرفه جویی: قناعت رضایت به کم و حسن تدبیر معاش است. دین اسلام علاوه بر ترغیب بر کسب رزق و روزی و تلاش کردن، از طرفی در قرآن کریم فرموده

است رزق مخلوقات برعهده خداوند است. (سوره ذاریات، آیه ۵۸) برای این که انسان به کسب حلال خود راضی شود و دچار حرص و آزمشود. حضرت علی ع نیز در نهج البلاغه می فرمایند: روزی شما را خداوند مقدر کرده و شما مامور به عمل هستید. (امیرالمؤمنین علی علیه السلام، خطبه ۱۱۴)

سوم) شناخت شیوه‌های صحیح مصرف: در دعای ۳۰ صحیفه سجادیه، امام سجاده ع از خداوند در خواست دارند راههای صحیح مصرف رو اندازه گیری در معیشت را به ایشان تعلیم نمایند. (امام سجاده ع، دعای ۳۰)

چهارم) توجه عملی به نمونه‌های عینی از الگوی مصرف: ائمه معصومین بهترین الگوی مصرف هستند. چنانچه در روایتی آمده است روزی یکی از اصحاب امام صادق ع برایشان وارد شده و بر پینه گریبان حضرت چشم اندوختند و حضرت در برابر او فرمودند: آن کتاب را بردار و بخوان. آن مرد دید نوشته است: ایمان ندارد کسی که حیا ندارد و از ثروت بی بهره است کسی که در معاش خود تقدیر و اندازه ندارد و نو ندارد کسی که کهنه ندارد. (قمی، ۱۴۱۰، ج ۲، ص ۱۲۷)

۳. مولفه‌های سبک زندگی دینی در حوزه خانواده

اهمیت و تقدس خانواده در اسلام از تأکیدهایی که در روایات بر تشکیل خانواده وارد شده، قابل اثبات است. در این حوزه نیز مؤلفه‌هایی چند مورد توجه رهبری است. یک) ازدواج: در مسئله ازدواج، امر نخست، سن ازدواج است. رهبر انقلاب در این زمینه می فرمایند:

«سنین ازدواج، نه به آن شوری شور باید باشد که بعضی‌ها فکر کردند باید در سنین کاملاً جوانی زودرس باشد...، نه هم به آن بی‌نمکی که غربی‌ها انجام می‌دهند و در سن سی، چهل سالگی ازدواج می‌کنند» ([https://farsi.khamenei.ir/speech-](https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2884)، ۱۳۷۷ / ۲ / ۷، content?id=2884). بیانات در دیدار جوانان). مسئله دوم، سهولت ازدواج است. ازدواج باید امری آسان باشد، نه امری دشوار، پرهزینه و خارق العاده. (همان) امر

سوم، لزوم حذف برخی از قید و بندهای باطل در ازدواج است: «اگر ما کاری کنیم که عقد و ازدواج ما از آن چیزهایی که اسلام ازاله کرده، دور و پاک باشد و به آن سنت‌هایی که اسلام بنیانگذاری کرده است، آراسته و مزین باشد، عقد و ازدواج ما اسلامی خواهد شد و عقد بر اساس رضای پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و رهبر عظیم الشان بشریت خواهد شد». (خطبه عقد، ۲۲ / ۱ / ۱۳۷۴)

«بهترین دخترهای عالم، حضرت زهرا (س) بود. بهترین پسرهای عالم و بهترین دامادها هم حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام بود.... آنهایی که هم از لحاظ معنوی و الهی آن مقامات را داشتند، هم بزرگان زمان خودشان بودند، ببینید چطوری ازدواج کردند؟... همان زمان هم جاهلانی بودند که مهریه دخترانشان بسیار زیاد بود؛ مثلاً هزار شتر. آیا اینها از دختر پیامبر صلی الله علیه و آله بالاتر بودند؟ از دختر پیامبر صلی الله علیه و آله تقلید کنید» (خطبه عقد، ۱۷ / ۲ / ۱۳۷۵). ایشان در تبیین معیارهای یک ازدواج خوب می‌فرمایند: «بعضی خیال می‌کنند که تشریفات و توی هتل چنین و چنان رفتن، سالن‌های گران گرفتن، خرج‌های زیادی کردن، عزت و شرف و سربلندی دختر و پسر را زیاد می‌کند. نخیر؛ عزت و شرف و سربلندی دختر و پسر به انسانیت و تقوا و پاکدامنی و بلندنظری آنهاست» (خطبه عقد، ۱۸ / ۹ / ۱۳۷۵) ایشان درباره لزوم حذف برخی از تشریفات مضر از مسیر ازدواج جوانان می‌فرمایند: «از بعضی‌ها وقتی می‌پرسیم که شما چرا برای دو نفری که می‌خواهند زندگی بکنند، بازار را می‌خواهید خالی کنید که جهیزیه برای خودتان درست کنید؟ می‌گویند: خب ما داریم. چون داریم می‌خواهیم بکنیم. آیا این استدلال کافی است؟ این استدلال غلطی است. در یک جامعه همه جور انسان زندگی می‌کند. شما باید کاری کنید که آن دختری هم که ندارد، اگر خواست شوهر بکند، بتواند.» (خطبه عقد، ۵ / ۸ / ۱۳۷۵)

در قرآن کریم نیز به اهمیت مسئله ازدواج اشاره دارد آنجا که می‌فرماید: ﴿لینفق ذو سعه من سعته و من قدر علیه رزقه فلینفق مما آتیه الله﴾. (سوره طلاق، آیه ۷)

روایت‌های در این زمینه نیز بسیار زیاد است از جمله روایت پیامبر ص که می‌فرماید:

هیچ خانه‌ای آبادتر و بافضیلت‌تر از خانه‌ای نیست که با ازدواج آباد شود. (شیخ حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۱۴، ص ۲)

دو) روابط خانوادگی: ایجاد روابط سالم خانوادگی از اهمیت بالایی برخوردار است، این روابط در ارتقای روابط اجتماعی نیز موثر است و رهبر معظم نیز به اهمیت این مسئله اشاره‌های فراوانی داشته‌اند.

مقام رهبری می‌فرمایند: «آن کشورهایی که در آن خانواده دارد ضایع می‌شود، در واقع پایه‌های مدنیت آن‌ها دارد می‌لرزد و نهایتاً فروخواهد ریخت» (خطبه عقد، ۹ / ۱۱ / ۱۳۷۶)

آن‌گاه برای رفع این معضل می‌فرمایند: «همت مهمتان باید این باشد که واقعا از کار زن گره‌گشایی کنید؛ یکی از مهم‌ترین گره‌ها در خانواده است». (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2536، ۴ / ۱۰ / ۱۳۷۰، بیانات در دیدار اعضای شورای فرهنگی اجتماعی زنان) ایشان بر مبنا قرار گرفتن خانواده در همه مسائل کشور تأکید (همان) و به لزوم کیفیت بخشی به حضور زنان در خانواده‌ها اشاره می‌کنند و به زنان توصیه می‌فرمایند که خانواده را فدای شغل‌های اجرایی بیرون از خانه نکنند (همان)

ایشان برای حل بحران زن در جهان، دو اقدام ضروری را متذکر می‌شوند: نخست درست فهمیدن جایگاه زن در جامعه و دوم، درست فهمیدن جایگاه خانواده (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=12518، ۱ / ۳ / ۱۳۹۰، بیانات در دیدار بانوان نخبه)

همسر و خانواده در دیدگاه قرآن کریم دارای جایگاه خاص و ویژه‌ای است و خداوند توجه خاصی بدان داشته و احکام آنرا به خوبی بیان کرده است. از جمله در ارتباط فرزندان با والدین، آن‌ها را به احسان به والدین توصیه می‌کند. ﴿وَالْوَالِدِينَ إِحْسَانًا﴾ (سوره نساء، آیه ۳۶) و همچنین دستور به احسان به خویشاوندان (سوره بقره، آیه ۲۱۵) و آیات دیگری از این قبیل که توصیه به احسان و مودت و... می‌نماید.

روایات بسیاری نیز به معاشرت نیکو در خانواده اشاره می‌کنند از جمله روایتی از پیامبر

ص که می فرمایند: بهترین شما کسی است که برای اهل خانه اش نیکو باشد و من نیکوترین شما برای خانواده ام هستم. (نراقی، ۱۳۱۲، ج ۲، ص ۱۳۹)

سه) تعداد فرزندان:

رهبر انقلاب با اشاره به ضرورت کثرت جمعیت می فرمایند: «من معتقدم که کشور ما با امکاناتی که داریم، می تواند ۱۵۰ میلیون نفر جمعیت داشته باشد.» (بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۰/ ۵/ ۱۶). ایشان با تأکید بر لزوم بازنگری در سیاست های جمعیتی می فرمایند: «کشور باید نگذارد که غلبه نسل جوان و نمای زیبای جوانی در کشور از بین برود؛ ... یک زمانی را مشخص کردند و به من نشان دادند که در آن زمان، ما از جمعیت فعلی مان کمتر جمعیت خواهیم داشت. اینها چیزهای خطرناکی است؛ در این سیاست تحدید نسل حتماً بایستی تجدیدنظر شود و کار درستی باید انجام بگیرد.» (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=16889> ، ۳ / ۵ / ۱۳۹۱، بیانات در دیدار مسئولان نظام)

در قرآن کریم اصل وجود فرزند بعنوان نعمت الهی یاد شده است. «واله جعل لکم من انفسکم ازواجاً و جعل لکم من ازواجکم بنین و حفده.....» (سوره نحل، آیه ۷۲) جهت گیری کلی روایات معصومین به سمت فرزند زیاد داشتن می باشد. چنانچه پیامبر صلی الله علیه و آله می فرمایند: با یکدیگر ازدواج کنید و بر تعدادتان بیفزایید همانا من به تعداد شما مباحثات میکنم. (ابن بابویه، ۱۳۶۷، ج ۵، ص ۱۰)

۴. مولفه های سبک زندگی در حوزه روابط اجتماعی

مقام معظم رهبری، در حوزه فرهنگ زندگی جمعی نیز مؤلفه هایی را برای سبک زندگی اسلامی تبیین فرموده اند که این مؤلفه ها را ذیل دو عنوان انضباط اجتماعی و قانون مداری می توان گردآوری نمود.

یک) انضباط اجتماعی: ایشان با اشاره به تأثیر رفتارهای تک تک افراد جامعه در

دیگران می‌فرمایند: «آنچه که ما در تحول همراه با پیشرفت، مورد نظرمان است، مبارزه با فقر، تبعیض، بیماری، جهل، ناامنی، بی‌قانونی، مدیریت‌ها را به سطح علمی‌تر ارتقا دادن، انضباط اجتماعی، رشد امنیت و... است» (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3362، ۱۸ / ۸ / ۱۳۸۵، بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان)

ایشان می‌فرمایند: «باید کسانی که منادی و محافظ مسائل فرهنگی هستند، ... برای دمیدن دو روحیه وجدان کاری و انضباط اجتماعی در مردم برنامه‌ریزی کنند». (https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=2743، ۱ / ۱ / ۱۳۷۴، پیام نوروزی)

اگر قرآن کریم با رویکرد تحلیل محتوایی کمی بررسی شود، ملاحظه می‌شود ریشه و مشتقات دو واژه «نظم» و «ضبط» هیچ مصداقی در قرآن ندارد و در روایات معصومان علیهم‌السلام که در مجموعه‌های حدیثی گردآوری شده، در مقایسه با دیگر موضوعات کمترین فراوانی را دارند. این رویکرد، برآیند بی‌توجهی منابع دینی به موضوع نظم و انضباط نمی‌باشد. در قرآن کریم واژگانی که از ریشه‌های «سوی»، «وزع»، «صف»، «خلق»، «قدر» گرفته شده‌اند، همگی بار معنایی نظم و انضباط و به تعبیر دیگر، نظم‌پذیری یا نظم‌دهی را در خود جای داده‌اند. عنوان دو سوره شریفه «صف» و «صافات» مربوط به معنای نظم و انضباط است. قرآن کریم با تقسیم کار اجتماعی و تبیین ساز و کارهای وابسته در روابط اجتماعی، برای نهادینه کردن انضباط اجتماعی در میان شهروندان پیشگام است. پیشی نگرفتن بر خدا و پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم که در قرآن مطرح شده (سوره حجرات، آیه ۱) نحوه سلوک با پیامبر (مانند آیه شریفه نجوا) و سلوک مؤمنان با یکدیگر (همه آیات سوره حجرات) یا با مردم (سوره توبه، آیه ۱۲۲) و مانند اینها همگی برای باز تعریف و استقرار نظم جدید و مطلوب قرآنی است. قرآن با احکام اجتماعی مانند نماز جمعه و جماعت و حج احکام متعددی برای تنظیم نسبت مؤمنان با یکدیگر و برنامه‌ای عملی برای آموزش انضباط اجتماعی به مؤمنان دارد. قرآن با بیان داستان طالوت و نبرد او با جالوت، داستان بنی اسرائیل و داستان جنگ احد نمونه‌هایی حقیقی از پیامدهای بی‌انضباطی را برای مسلمانان روایت می‌کند.

امر به معروف و نهی از منکر، و امور حسبیه، ساز و کار همیشگی قرآنی برای جنبه کنترل و مهار کارگزاران انسانی در چارچوب نظم نهادینه شده اجتماعی است. (تاج مزینانی، ۱۳۹۲، ص ۱۳۶)

این که امیر مؤمنان علی در وصف قرآن می فرمایند: «بدانید که در آن علم آینده و سخن از گذشته و دوی درد شما و باعث تنظیم و ساماندهی میان شماست». (نهج البلاغه، حکمت ۳۱۳) می تواند اشارتی باشد بر این معنا که قرآن در باب نظم و انضباط اجتماعی که موضوعی حیاتی است، خود اقدام به تربیت و آموزش کرده و تنها به ذکر قاعده و چارچوب و تفویض مسئولیت به مؤمنان اکتفا نکرده است. افزون بر قرآن، سیره رفتاری و گفتاری معصومان علیهم السلام و اولیای الهی که در این مکتب تربیت شده و رشد یافته اند، سرشار از مصادیق رعایت نظم و انضباط فردی و اجتماعی در حوزه مسائل فردی و اجتماعی است که در کتب سیره، نمونه های متعددی از آن درج شده است.

پیشوای هفتم، امام کاظم علیه السلام نیز، به پیروان قرآن سفارش می کند که زندگی خویش را بر نظم و برنامه ریزی دقیق استوار سازند. تلاش کنید که شبانه روز خویش را به چهار بخش تقسیم کنید: بخشی برای مناجات با خدا، بخشی برای گذران زندگی، بخش سوم برای معاشرت با برادران دینی و مورد اطمینانی که عیوب و نارسایی ها را به شما نشان دهند و در نهان با شما یکرنگ باشند و بخش چهارم را در خوشی های حلال صرف کنید تا برای سه بخش دیگر توان و نیرو بگیرید. (ابن شعبه حرانی، ۱۳۸۱، ص ۳۸۶)

دو) قانون مداری

جامعه اسلامی (همانند همه جوامع دیگر) برای حفظ نظم و انسجام نیازمند به قانون است، چرا که آزادی مطلق و بی حدومرز انسان موجب اضمحلال جامعه است.

قانون از دیدگاه رهبری، از اغتشاش جلوگیری می کند (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3028> ، ۱۴ / ۷ / ۱۳۷۹، بیانات در اجتماع مردم قم) قالب عملکرد همگان است (<https://farsi.khamenei.ir/speech->

content?id=5703، ، ۲۶ / ۹ / ۱۳۸۲، بیانات در دیدار دانشجویان قزوین) و حتی قانون بد، از بی قانونی بهتر است (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=18496، ، ۱۹ / ۱۰ / ۱۳۹۰، بیانات در دیدار مردم قم) قانون، معیار و شاخص عدل است (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7276، ، ۷ / ۴ / ۱۳۸۸، بیانات در دیدار مسئولان قوه قضائیه) «توصیه من به همه مسئولان، به همه مراکز قانونگذاری و به همه آحاد ملت، رعایت قانون است. اگر ما قانون را رعایت کنیم، دشمن نمی تواند به طمع ورزی خود ادامه دهد.» (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3028، ، ۱۴ / ۷ / ۱۳۷۹، بیانات در اجتماع مردم قم)

اجرای قانون از دیدگاه قرآن جایگاه بسیار ویژه ای دارد. خدا در چند آیه قرآن در مورد قانون صحبت کرده است:

خداوند هدف از فرستادن انبیا را اجرای حق و قانون بیان کرده است.

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا﴾ (سوره نسا آیه ۱۰۵) ما این کتاب را بحق بر تو نازل کردیم تا به آنچه خداوند به تو آموخته در میان مردم قضاوت کنی و از کسانی مباش که از خائنان حمایت نمایی.

﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ لِئَاذِنَهُ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (سوره بقره آیه ۲۱۳) در این حال خداوند، پیامبران را برانگیخت تا مردم را بشارت و بیم دهند و کتاب آسمانی که به سوی حق دعوت می کرد با آن ها نازل نمود؛ تا در میان مردم، در آنچه اختلاف داشتند داوری کند....

قانون مداری به قدری اهمیت دارد که خداوند در قرآن اطاعت و تسلیم در برابر قانون را شرط تحقق ایمان دانسته است:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ (سوره نسا آیه ۶۵) به پروردگارت سوگند که آن ها مؤمن نخواهند بود، مگر

این که در اختلافات خود، تو را به داوری طلبند و سپس از داوری تو، در دل خود احساس ناراحتی نکنند و کاملاً تسلیم باشند.

قرآن کسانی را که اگر قانون به صلاح شان باشد از آن اطاعت می‌کنند و در سایر موارد از آن سرپیچی می‌کنند به شدت مورد سرزنش قرار می‌دهد:

﴿وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ. وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ﴾ (سوره نور آیات ۴۸ و ۴۹) و هنگامی که از آنان دعوت شود که به سوی خدا و پیامبرش بیایند تا در میانشان داوری کند، ناگهان گروهی از آنان رویگردان می‌شوند. ولی اگر حق داشته باشند (و داوری به نفع آنان شود) با سرعت و تسلیم به سوی او می‌آیند.

احادیث زیادی در رابطه با قانونمداری وجود دارد که به بخشی از آن اشاره می‌کنیم:

امام علی علیه السلام خطاب به مالک اشتر:

حق را از آن هر که باشد، نزدیک یا دور (خویش یا بیگانه) رعایت و اجرا کن و در این باره، شکیبیا باش و این شکیبایی.... بحساب خدا بگذار، هرچند این رفتار با خویشاوندان و اطرافیان باشد و عاقبت آن را با همه دشواری که دارد، چشم دار، که پایان آن پسندیده است و سرانجامش فرخنده. (نهج البلاغه، نامه ۵۳)

امام کاظم علیه السلام: تنها زمین را به وسیله باران زنده نمی‌کند، بلکه مردانی را بر می‌انگیزد که عدالت را زنده کنند، سپس زمین به خاطر احیای عدالت زنده می‌شود. به یقین اجرای یک حد در طریق عدالت سودمندتر است از چهل روز باران در زمین. (بروجردی، ۱۳۸۶، ص ۴۹۷)

۵. مولفه‌های سبک زندگی در کسب و کار

یکی دیگر از حوزه‌هایی که در سبک زندگی باید بدان توجه شود، حوزه کسب و کار است. در این حوزه، ایشان بر دو عنصر وجدان کاری و توجه به کار جمعی تأکید فراوان دارند.

یک) وجدان کاری

رهبر انقلاب از مسئولان می‌خواهد به مسئله ساعات مفید کار توجه و کار را برای مردم به‌عنوان یک عبادت ترسیم نمایند (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=16889، ۱۶ / ۵ / ۱۳۹۰، بیانات در دیدار مسئولان نظام). ایشان کار را عمل صالح (بیانات در دیدار کارگران و کارآفرینان، ۱۴ / ۲ / ۱۳۸۷) و وجدان کاری را یک ضرورت قلمداد می‌کند (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2835، ۱۰ / ۲ / ۱۳۷۶، دیدار کارگران و معلمان) و در بیان علائم تحقق وجدان کاری می‌فرمایند: «اگر تولید در زمینه اقتصادی زیاد شده باشد؛ کارهای اجتماعی، اداری و اقتصادی، روان‌تر و آسان‌تر شده؛ اجناس مورد استفاده مردم فراوان‌تر باشد، نشانه آن است که وجدان کاری در جامعه ما بیدار شده است». (https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=2743، ۱ / ۱ / ۱۳۷۴، پیام نوروزی)

در قرآن مجید آیات فراوانی وجود دارد که اهمیت مسئولیت‌پذیری و وظیفه‌شناسی را برای انسان بیان کرده است؛ به‌عنوان مثال قبول مسئولیت در قرآن، به بار سنگین تشبیه شده است. خداوند در قرآن می‌فرماید: ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى...﴾ هیچ گناهکاری بار گناه دیگری را بر دوش نمی‌کشد. در این آیه «وزر» به معنی سنگین است و در برخی از تفاسیر به معنای «گناه» و «مسئولیت» نیز آمده است. خداوند در این آیه ما را به این معنا رهنمون می‌شود که بار سنگین مسئولیت را احدی خود انسان بر دوش نمی‌کشد و در روز رستاخیز هر کس مسئول پاسخگویی به اعمال خویش است. (مکارم شیرازی، ۱۳۶۶، ج ۱۸، ص ۲۲۴) و ابعاد این پاسخگویی به قدری وسیع است که حتی اعضاء و جوارح انسان را نیز در بر می‌گیرد خداوند در قرآن می‌فرماید: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ (سوره اسراء، آیه ۳۶) از آن چه نمی‌دانی پیروی نکن؛ چرا که گوش و چشم و دل‌ها همه مسئولند. خداوند در وصف مؤمنان می‌فرماید: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ﴾ (سوره انفال، آیه ۲) مؤمنان کسانی هستند که هر وقت نام خدا برده شود

دل هایشان ترسان گردد. «وجل»؛ همان حالت خوف و ترسی است که سرچشمه آن گاهی به خاطر درک مسئولیت‌ها و احتمال عدم قیام به وظایف لازم در برابر خدا می‌باشد که این حالت به‌عنوان یکی از صفات مؤمنان ذکر شده است. (مکارم شیرازی، همان، ج ۷، ص ۸۶) مسئولیت‌پذیری از چنان اهمیتی برخوردار است که در بسیاری از تفاسیر از امانت الهی، به همان تعهد و قبول مسئولیت یاد شده است و علت این که این امانت عظیم، به انسان سپرده شد این بود که او این قابلیت را داشت و می‌توانست ولایت الهی را پذیرا گردد؛ یعنی در جاّه عبودیت و کمال بسوی معبود لایزال سیر کند. (همان، ج ۱۷، ص ۴۰۹) چنان که خداوند در قرآن می‌فرماید: ﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ (سوره احزاب، آیه ۷۲) امام علی علیه السلام آن چنان خود را در پیشگاه خدا مسئول می‌داند که حتی درباره آن چه می‌گوید وجود خویش را ضامن قرار داده و می‌فرماید: «ذِمَّتِي بِمَا أَقُولُ رَهِينَةٌ وَ أَنَا بِهِ زَعِيمٌ» (نهج البلاغه، خطبه ۱۶) عهده ام در گرو درستی سخنم قرار دارد و نسبت به آن ضامن و پای بندم. و همین احساس مسئولیت بود که ایشان را به قبول خلافت وادار کرد چنان که می‌فرمایند: هان به خدایی که دانه را شکافت و انسان را بوجود آورد. اگر حضور حاضر و تمام بودن حجّت بر من به خاطر وجود یاور نبود و اگر نبود عهده‌ی که خداوند از دانشمندان گرفته که در برابر شکمبارگی هیچ ستمگر و گرسنگی هیچ مظلومی سکوت نمایند دهنه شتر خلافت را بر کوهانش می‌انداختم و پایان خلافت را با پیمانۀ خالی اولش سیراب می‌کردم آن وقت می‌دیدید که ارزش دنیای شما نزد من از اخلاط دماغ بز کمتر است. (همان، خطبه ۳) امام علی علیه السلام بارها پیروان خود را به تقوا در قبال مسئولیت‌هایی که بر دوش گرفته‌اند سفارش کرده و حتی آنان را در مقابل زمین و حیوانات نیز مسئول دانسته و می‌فرماید: **اتَّقُوا اللَّهَ فِي عِبَادِهِ وَ بِلَادِهِ فَإِنَّكُمْ مَسْئُولُونَ حَتَّى عَنِ الْبِقَاعِ وَ الْبِهَائِمِ وَ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ لَا تَعْصُوهُ** (همان، خطبه ۱۶۶) از خدا نسبت به بندگان و شهرهایش پروا کنید زیرا دارای مسئولیت هستید حتی نسبت به زمین‌ها و حیوانات و خداوند را اطاعت کنید و از نافرمانی او بپرهیزید..

دو) توجه به کار جمعی

اسلام، مسلمانان را به تعاون و همکاری فرا می‌خواند (سوره مائده، آیه ۵). کارشناسان علوم اجتماعی بر این باورند که مهم‌ترین عامل توسعه در هر کشوری، ابزار، فناوری و پول نیست، بلکه نیروی انسانی است که اتحاد و همکاری این نیروها می‌تواند موانع پیشرفت و آبادانی را سریع‌تر و با زحمت کمتری از سر راه بردارد. رهبر انقلاب بی‌توجهی به کار جمعی را یکی از عیوب ملت ایران می‌داند (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=8824، ۱۳ / ۱۱ / ۱۳۸۸، بیانات در دیدار وزیر علوم و استادان دانشگاه تهران) «کار جمعی، تعاون و همکاری با یکدیگر و همت بلند است. کودکان و همچنین جوانان را از آغاز عادت بدهیم که با همت بلند نگاه کنند». (https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21153، ۲۰ / ۷ / ۱۳۹۱، بیانات در دیدار معلمان و اساتید دانشگاه‌های خراسان شمالی)

خداوند در قرآن کریم و مجموعه معارف اسلامی و دینی بر تلاش‌های جمعی و دست در دست هم قرار دادن برای نتیجه بهتر بسیار توصیه فرموده و جماعت را در موارد فراوانی اعم از کارهای اقتصادی و معنوی و علمی مورد تأکید قرار داده است.

یکی از میدان‌هایی که خداوند بر کار گروهی و جمعی تأکید ورزیده است میدان امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح جامعه و تغییر روند ناتدرست آن به سوی خوبی‌ها و شایستگی‌ها است، چرا که در این عرصه کارهای فردی کمتر می‌تواند پاسخگو باشد، بلکه چنانچه گروهی باشند و با هم یک دست شده و با برنامه منسجم و متحد به صورت هماهنگ به امر به معروف و نهی از منکر بپردازند و با تداوم در این امر تلاش خود را ادامه دهند، به طور قطع و یقین تاثرگذاری بیشتری خواهد داشت.

قرآن کریم گروه امر به معروف و نهی از منکر را به عنوان یک امت یعنی گروهی منسجم با برخوردار از یک رهبری آگاه و با در دست داشتن قانون خوب، معرفی می‌کند.

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ

الْمُفْلِحُونَ﴾. (سوره آلِ عِمْرَانَ، آیه ۱۰۴).

و باید از میان شما، گروهی، مردم را به نیکی دعوت کنند و به کار شایسته وادارند و از زشتی بازدارند، و آنان همان رستگارانند.

اتحاد و انسجام در میان ملت و یا ملتها یک امر عقلانی و مورد توجه همه عاقلان جهان می باشد که اسلام نیز بر آن تأکید ورزیده و توصیه های فراوانی را فرموده است و حتی در همه ادیان توحیدی نیز نسبت به اتحاد و پرهیز از تفرقه تأکید شده و عصاره مشترک و پیام واحد در میان همه ادیان نیز دعوت به اتحاد است.

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ...﴾ (سوره شوری، آیه ۱۳).

از احکام دین، آنچه را که به نوح درباره آن سفارش کرد، برای شما تشریح کرد و آنچه را به تو وحی کردیم و آنچه را که درباره آن به ابراهیم و موسی و عیسی سفارش نمودیم که: دین را برپا دارید و در آن تفرقه اندازی نکنید.

اما این امر در صورتی تحقق می یابد که همه ملت ها و گروه ها بخواهند و اراده جمعی نسبت به آن ایجاد شود و قرآن کریم نیز به همین موضع تصریح می کند و همگان را به این امر دعوت می کند.

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾. (سوره آلِ عِمْرَانَ، آیه ۱۰۳)

و همگی به ریسمان خدا چنگ زنید، و پراکنده نشوید؛ و نعمت خدا را بر خود یاد کنید.....

در روایات نیز به مسئله کارجمعی سفارش شده است. درباره اهمیت کارهای گروهی حتی می توان به موضوع مهم دعا نیز تمسک نمود چرا که در روایات به دعای دسته جمعی و گروهی توجه داده شده و این شیوه را برای اجابت مناسب تر دانسته اند و فرموده اند این گونه دعا کردن به اجابت مقرون تر است.

از جمله روایت پیامبر اسلام که فرمود: هر گاه یک نفر دعا می‌کند خوب است برای همه دعا کند، چرا که این دعا به اجابت نزدیکتر است (مجلسی، ج ۹۳، ص ۳۱۳)

عبادت نیز یکی از راهکارهای توجه به خداوند و تقرب به سوی اوست که هم قالب‌های فردی آن بیان شده و هم قالب‌های جمعی و گروهی آن مورد توصیه و تعریف قرار گرفته است. به طور نمونه موضوع نماز جماعت و نماز جمعه است که با وجود امکانم برگزاری نماز فرادی به جماعت بسیار سفارش شده و ثواب آن را نیز فراوان روایت کرده‌اند.

نتیجه‌گیری

یکی از عوامل مؤثر در تربیت و داشتن خانواده و جامعه سالم و صالح، رعایت سبک زندگی اسلامی می‌باشد. از جمله مواردی که امروزه موجب معضلاتی در خانواده و جامعه شده است، دور شدن از سبک زندگی درست و برگرفته از مبانی و آموزه‌های دینی می‌باشد. مقام معظم رهبری نیز تأکید ویژه دارند بر احیای سبک زندگی اسلامی که متأسفانه دشمن سعی دارد با تبلیغ سبک زندگی غربی آن را از بین ببرد. در این مقاله سبک زندگی اسلامی را در حوزه‌های مختلف فکر و اندیشه، خلیات فردی، خانواده، خلیات اجتماعی و کسب و کار پرداخته شده است. هرکدام از این حوزه‌ها و عوامل مؤثر بر آن‌ها نیز در نگاه رهبری و تاییدات قرآنی و روایی آن را بررسی کرده‌ایم.

از عوامل مؤثر در حوزه فکر و اندیشه، ایمان، علم، پرهیز از تقلید، توجه به نماد دینی و ارزشهای فرهنگی و تاریخی همچنین الگوگیری از اهل بیت می‌باشد. در حوزه خلیات فردی، لباس، خوراک، تفریح و مصرف درست بسیار مؤثر می‌باشد. در حوزه خانواده نیز باید به امر ازدواج، روابط خانوادگی و حد زاد و ولد توجه داشت. در حوزه خلیات اجتماعی، دو امر انضباط اجتماعی و قانونمداری مورد توجه است. در حوزه کسب و کار دو عامل وجدان کاری و کار جمعی بسیار تاثیرگذار است.

منابع

قرآن کریم

۱. حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، جعفری، تهران، ۱۳۸۱، دارالکتب الاسلامیه.
۲. بروجردی، حسین، ترجمه جامع الاحادیث شیعه، تهران، ج ۳، ۱۳۸۶، فرهنگ سبز.
۳. بحرانی، هاشم بن سلیمان، برهان فی تفسیر القرآن، قم، ج ۵، ۱۴۱۵، مؤسسه البعثه.
۴. حرعاملی، محمد بن حسن، وسایل الشیعه، قم، ج ۱۱ و ۱۴، ۱۴۰۹، مؤسسه آل البيت.
۵. حویزی، علی بن جمعه، نور الثقلین، قم، ج ۵، ۱۴۱۵، بی جا.
۶. خوانساری، محمد بن حسین، شرح غررالحکم، تهران، ج ۴، ۱۳۶۶، دانشگاه تهران.
۷. سجاد بن علی ع، صحیفه سجادیه، کاظم ارفع، تهران، ۱۳۷۹، نشر تربیت.
۸. سیدرضی، نهج البلاغه، محمد دشتی، مشهد، ۱۳۷۹، مؤسسه امیرالمومنین.
۹. صدوق، محمد بن علی، معانی الاخبار، قم، ج ۱، ۱۴۰۳، دفتر انتشارات اسلامی.
۱۰. من لا یحضره الفقیه، تهران، ج ۵، ۱۳۶۷، نشر صدوق.
۱۱. طباطبائی، محمد حسین، تفسیر المیزان، موسوی، قم، ج ۱۴، ۱۳۷۴، جامعه مدرسین.
۱۲. طبرسی، فضل بن حسن، جوامع الجامع، قم، ۱۴۱۲، حوزه قم.
۱۳. قمی، عباس، منتهی الامال، قم، ج ۲، ۱۴۱۰، هجرت.
۱۴. گیدنز، آنتونی، تجرد و تشخص، ناصر موفقیان، تهران، ۱۳۸۷، بی جا.